

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

ĐINH XUÂN THÀNH

ỨNG DỤNG PHƯƠNG PHÁP PHỔ HẤP THỤ
NGUYÊN TỬ ĐỂ ĐÁNH GIÁ KHẢ NĂNG HẤP PHỤ
MỘT SỐ ION KIM LOẠI NẶNG BẰNG VẬT LIỆU
COMPOZIT PANi – VỎ LẠC

Chuyên ngành: Hóa phân tích

Mã số: 60.44.01.18

LUẬN VĂN THẠC SĨ HÓA HỌC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: *TS. Bùi Minh Quý*

Thái Nguyên - 2017

LỜI CẢM ƠN

Lời đầu tiên với lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc nhất, tôi xin gửi lời cảm ơn tới T.s Bùi Minh Quý – những người đã truyền cho tôi tri thức cũng như tâm huyết nghiên cứu khoa học, người đã tận tình hướng dẫn, giúp đỡ và tạo điều kiện tốt nhất để tôi hoàn thành bản luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn Quý thầy cô khoa hoá học – trường Đại học Khoa Học – Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi về cơ sở vật chất và thời gian để tôi hoàn thành luận văn.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn tới toàn thể gia đình, bạn bè đồng nghiệp đã luôn cổ vũ, động viên tôi trong suốt thời gian qua.

Trong quá trình thực hiện luận văn do còn hạn chế về mặt thời gian, kinh phí cũng như trình độ chuyên môn nên không tránh khỏi những thiếu sót. Rất mong nhận được những ý kiến đóng góp quý báu của các thầy cô, bạn bè và đồng nghiệp.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Tác giả luận văn

Đinh Xuân Thành

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU.....	1
CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN.....	3
1.1 Ảnh hưởng của các kim loại nặng	3
1.1.1 Tổng quan ảnh hưởng của các kim loại nặng	3
1.1.2 Tổng quan về mangan.....	4
1.2 Công nghệ chế tạo vật liệu compozit trên cơ sở PANi và vỏ lạc.....	4
1.2.1 Tổng quan chung về PANi	4
1.2.2 Tổng quan về vỏ lạc	8
1.2.3 Một số phương pháp tổng hợp vật liệu compozit PANi – PPNN	9
1.3 Đặc điểm quá trình hấp phụ trên vật liệu PANi – PPNN.....	10
1.3.1 Các khái niệm cơ bản	10
1.3.2 Phương trình hấp phụ đẳng nhiệt.....	12
1.3.3 Động học hấp phụ.....	16
1.3.4 Hấp phụ động	20
1.4. Giới thiệu một số vấn đề cơ bản về phổ hấp thụ nguyên tử (AAS).....	27
1.4.1. Nguyên tắc của phép đo phổ hấp thụ nguyên tử (AAS).....	27
1.4.2. Những ưu, nhược điểm của phép đo AAS.....	29
1.4.3. Đối tượng và phạm vi ứng dụng của AAS	31
CHƯƠNG 2. THỰC NGHIỆM	32
2.1 Đối tượng nghiên cứu.....	32
2.2 Hóa chất – Thiết bị, dụng cụ	32
2.2.1 Hóa chất.....	32
2.2.2 Thiết bị - Dụng cụ	32
2.3 Thực nghiệm	33
2.3.1 Khảo sát về phương pháp phổ hấp thụ nguyên tử.....	33
2.3.2 Nghiên cứu khả năng hấp phụ Mn (VII) của compozit PANi – vỏ lạc	33
3. KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN	36

3.1	Đánh giá về phép đo phổ AAS.....	36
3.1.1.	<i>Tổng hợp các điều kiện xác định Mn bằng phép đo phổ AAS.....</i>	36
3.1.2.	<i>Đường chuẩn xác định Mn (VII).....</i>	36
3.1.3	<i>Giới hạn phát hiện và giới hạn định lượng của phép đo AAS.....</i>	37
3.2	Nghiên cứu khả năng hấp phụ Mn (VII) của composit PANi – vô lạc.....	38
3.2.1	<i>Nghiên cứu hấp phụ tĩnh.....</i>	38
3.2.2	<i>Nghiên cứu hấp phụ động.....</i>	48
	KẾT LUẬN	57
	TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	58

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Mối tương quan của R_L và dạng mô hình [12, 30]	15
Bảng 1.2. Một số mô hình động học bậc 2	19
Bảng 1.3. Độ nhạy của các nguyên tố theo phép đo AAS	30
Bảng 3.1. Các điều kiện đo F-ASS xác định Mn trong nước.....	36
Bảng 3.2. Sự phụ thuộc của độ hấp thụ vào nồng độ Mn(VII).....	36
Bảng 3.3. Sự phụ thuộc của hiệu suất hấp phụ Mn (VII) trên vật liệu compozit PANi – vô lạp vào pH	38
Bảng 3.4. Sự phụ thuộc của hiệu suất hấp phụ Mn (VII) trên vật liệu compozit PANi – vô lạp vào thời gian hấp phụ	40
Bảng 3.5. Sự phụ thuộc của dung lượng và hiệu suất hấp phụ vào nồng độ ban đầu Mn (VII) trên vật liệu compozit PANi – vô lạp	41
Bảng 3.6. Các thông số trong mô hình hấp phụ đẳng nhiệt Langmuir và Freundlich của ion Mn (VII) trên vật liệu compozit PANi – vô lạp	42
Bảng 3.7. Sự phụ thuộc của tham số R_L vào nồng độ ban đầu của ion Mn (VII) trên vật liệu compozit PANi – vô lạp	43
Bảng 3.8. Các tham số trong mô hình động học bậc 1 và bậc 2 quá trình hấp phụ Mn (VII) của vật liệu compozit PANi – vô lạp	45
Bảng 3.9. Hiệu suất giải hấp phụ Mn (VII) trên PANi – vô lạp với các dung dịch giải hấp khác nhau.....	46
Bảng 3.10. Hiệu suất hấp phụ ion Mn (VII) khi sử dụng vật liệu tái hấp phụ PANi – vô lạp	47
Bảng 3.11. Ảnh hưởng của tốc độ dòng chảy đến khả năng hấp phụ Mn(VII)	48
của vật liệu compozit PANi – vô lạp.....	48
Bảng 3.12. Ảnh hưởng của nồng độ ban đầu đến khả năng hấp phụ Mn(VII).....	49
của vật liệu compozit PANi – vô lạp.....	49
Bảng 3.13. Ảnh hưởng của khối lượng chất hấp phụ đến khả năng hấp phụ Mn(VII) của vật liệu compozit PANi – vô lạp.....	50
Bảng 3.14 Các tham số và phương trình động học hấp phụ theo tốc độ dòng chảy, khối lượng chất hấp phụ và nồng độ Mn(VII) ban đầu theo mô hình Thomas	54
Bảng 3.15 Các tham số và phương trình động học hấp phụ theo tốc độ dòng chảy, khối lượng chất hấp phụ và nồng độ Mn(VII) ban đầu theo mô hình Yoon-nelson.....	54
Bảng 3.16 Các tham số và phương trình động học hấp phụ theo tốc độ dòng chảy, khối lượng chất hấp phụ và nồng độ Mn(VII) ban đầu theo mô hình Bohart - adam	55

DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ, ĐỒ THỊ

Hình 1.1. Sơ đồ tổng quát về sự hình thành PANi bằng con đường điện hóa	6
Hình 1.2. Sơ đồ tổng hợp PANi bằng phương pháp hóa học.....	8
Hình 1.4. Đồ thị sự phụ thuộc của C/q vào C [1]	14
Hình 1.3. Đường hấp phụ đẳng nhiệt Langmuir [1]	14
Hình 1.5. Đường hấp phụ đẳng nhiệt hấp phụ Freundlich (a), đồ thị để tìm các hằng số trong phương trình Freundlich (b) [1]	15
Hình 1.6. Đồ thị sự phụ thuộc của $\lg(q_e - q_t)$ vào t	17
Hình 1.7. Đường cong thoát của cột hấp phụ [3,4].....	21
Hình 1.8. Đồ thị sự phụ thuộc $\ln[(C_0/C_e)-1]$ vào t	22
Hình 1.9. Đồ thị sự phụ thuộc $\ln[C_e/(C_0-C_e)]$ vào t	23
Hình 1.10. Máy Quang phổ hấp thụ nguyên tử (AAS).....	27
Hình 1.11. Sơ đồ khối thiết bị AAS	28
Hình 2.1. Mô hình cột hấp phụ theo phương pháp hấp phụ động.....	35
Hình 3.2. Sự phụ thuộc của hiệu suất hấp phụ Mn (VII) vào pH của vật liệu composit PANi – vỏ lạc	39
Hình 3.3. Sự phụ thuộc của hiệu suất hấp phụ Mn (VII) theo thời gian của vật liệu composit PANi – vỏ lạc	40
Hình 3.4. Sự phụ thuộc của dung lượng hấp phụ (a) và hiệu suất hấp phụ (b) vào nồng độ ban đầu Mn (VII) trên vật liệu composit PANi – vỏ lạc	41
Hình 3.5. Đường hấp phụ đẳng nhiệt Langmuir (a) và Freundlich (b) dạng tuyến tính quá trình hấp phụ Mn (VII) của vật liệu composit PANi – vỏ lạc	42
Hình 3.6. Sự phụ thuộc của tham số R_L vào nồng độ ban đầu của ion Mn (VII) trên vật liệu composit PANi – vỏ lạc	43
Hình 3.7. Phương trình động học hấp phụ Mn (VII) dạng tuyến tính bậc 1 (a) và bậc 2 (b) của vật liệu composit PANi – vỏ lạc	44
Hình 3.8. Sự phụ thuộc của $\ln(C_s/C_e)$ vào C_s của Mn(VII) trên composit PANi – vỏ lạc ở 30°C	46
Hình 3.9. Sự phụ thuộc của hiệu suất hấp phụ Mn (VII) khi sử dụng vật liệu tái hấp phụ PANi – vỏ lạc	47

Hình 3.10. Đường cong thoát của Mn (VII) tại các tốc độ dòng chảy khác nhau, nồng độ ban đầu của Mn (VII) $C_0 = 49,396\text{mg/l}$	48
Hình 3.11: Đường cong thoát của Mn (VII) tại các nồng độ ban đầu khác nhau, tốc độ dòng chảy $Q = 0,5 \text{ ml/phút}$	49
Hình 3.12. Ảnh hưởng của khối lượng vật liệu hấp phụ đến đường cong thoát.....	50
của Mn(VII) , $Q = 0,5 \text{ ml/phút}$, $C_0 = 49,396\text{mg/l}$	50
Hình 3.13. Phương trình động học Thomas (a), Yoon – Nelson (b) và Bohart-Adam (c) dạng tuyến tính tại các tốc độ dòng chảy khác nhau, nồng độ Mn(VII) ban đầu $C_0 = 49,396 \text{ mg/l}$, $H = 0,6 \text{ cm}$	51
Hình 3.14. Phương trình động học Thomas (a), Yoon – Nelson (b) và Bohart – Adam (c) dạng tuyến tính tại các nồng độ ban đầu của Mn(VII), tốc độ dòng chảy $Q = 0,5 \text{ ml/phút}$, $\text{pH}=6$	52
Hình 3.15. Phương trình động học Thomas (a), Yoon – Nelson (b) và Bohart-Adam (c) dạng tuyến tính tại các chiều cao cột hấp phụ khác nhau, nồng độ Mn(VII) ban đầu $C_0 = 49,396 \text{ mg/l}$, $Q = 0,5 \text{ ml/phút}$	53
Bảng 3.17 Độ dài tầng chuyển khối L	56

DANH MỤC CÁC KÍ HIỆU, CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Tên tiếng Việt	Ký hiệu	Tên tiếng Việt
PANi	Polyanilin	C_0	Nồng độ ban đầu
VLHP	Vật liệu hấp phụ	C_e	Nồng độ tại thời điểm cân bằng
PPNN	Phụ phẩm nông nghiệp	C	Nồng độ tại thời điểm t
TLTK	Tài liệu tham khảo	C_t	Nồng độ sau tái hấp thụ
BV	Thể tích cơ sở	C_i	Nồng độ sau giải hấp phụ
		T	Thời gian
		H	Hiệu suất hấp phụ
		Q	Dung lượng hấp phụ
		q_e	Dung lượng hấp phụ cân bằng
		q_{max}	Dung lượng hấp phụ cực đại
		K_L	Hằng số Langmuir
		R_L	Tham số cân bằng trong phương trình Langmuir
		K_F	Hằng số Freundlich
		N	Hệ số trong phương trình Freundlich
		k_1, k_2	Hằng số tốc độ bậc 1, bậc 2
		E_a	Năng lượng hoạt động quá trình hấp phụ
		R	Hằng số khí
		T	Nhiệt độ tuyệt đối
		m	Khối lượng chất hấp phụ
		L	Độ dài tầng chuyển khối

		η	Hiệu suất sử dụng cột hấp phụ
		Q	Hằng số tốc độ dòng chảy
		V	Thể tích chảy qua cột hấp phụ
		K_T	Hệ số tốc độ Thomas
		K_{YN}	Hệ số tốc độ Yoon-Nelson
		K_B	Hệ số tốc độ Borhart-Adam
		τ	Thời gian để hấp phụ 50% chất bị hấp phụ
		K_t	Hằng số tốc độ khuếch tán
		R^2	Hệ số tương quan

MỞ ĐẦU

Ô nhiễm môi trường bởi kim loại nặng do các hoạt động công nghiệp và phi công nghiệp của con người là một trong những vấn đề hiện hữu đối với tất cả các quốc gia trên thế giới. Hàng ngày, các chất thải từ nhiều nguồn khác nhau thải ra môi trường là nguyên nhân chính gây ảnh hưởng trực tiếp và gián tiếp tới hệ sinh thái và cuộc sống của con người.

Đã có nhiều phương pháp được áp dụng nhằm tách các ion kim loại nặng ra khỏi môi trường như: phương pháp cơ học, phương pháp hóa lý (phương pháp hấp phụ, phương pháp trao đổi ion, ...), phương pháp sinh học, phương pháp hóa học... Trong đó phương pháp hấp phụ là một phương pháp được sử dụng phổ biến bởi nhiều ưu điểm so với các phương pháp khác [4, 5].

Polyanilin là một trong những polyme dẫn được các nhà khoa học trên thế giới ngày càng quan tâm nghiên cứu nhiều hơn về khả năng ứng dụng của vật liệu đó. Đây là vật liệu được xem như vật liệu lý tưởng vì dẫn điện tốt, bền nhiệt, dễ tổng hợp lại thân thiện với môi trường [30]. Polyanilin (PANi) cũng đã được biến tính, lai ghép với nhiều vật liệu vô cơ, hữu cơ thành dạng composit nhằm làm tăng khả năng ứng dụng của nó trong thực tế. Một trong những vật liệu sử dụng để lai ghép với PANi đang được các nhà khoa học quan tâm là các phụ phẩm nông nghiệp (PPNN) [19, 27, 28, 30 – 32]. Hướng nghiên cứu này còn có nhiều ưu điểm là tận dụng được nguồn nguyên liệu rẻ tiền, dễ kiếm, phù hợp với đặc điểm kinh tế Việt Nam là một nước nông nghiệp. Tuy nhiên ở Việt Nam, hướng nghiên cứu này là mới và còn ít được khai thác. Loại vật liệu composit này đã và đang được thế giới quan tâm nghiên cứu, đặc biệt là xem xét đến khả năng ứng dụng làm vật liệu hấp phụ các ion kim loại nặng.

Mangan là một trong những nguyên tố thuộc nhóm kim loại nặng và cũng là nguyên tố vi lượng cơ bản của sự sống, giữ nhiều vai trò quan trọng trong cơ thể như: tác động đến sự hô hấp tế bào, sự phát triển xương, chuyển hóa glucit và hoạt động của não. Mặc dù không gây ra các tác động trực tiếp đến sức khỏe con người, nhưng nếu tiếp xúc, ăn uống, sử dụng nguồn nước có nhiễm mangan trong thời gian dài cũng để lại những hậu quả xấu, đặc biệt là đối với hệ thần kinh. Vì vậy, nếu có thể, con người nên lựa chọn cho mình giải pháp để có thể sử dụng nguồn nước sạch